

Natuur Nabij IVN Eemland

februari 2025

IJshaar bij lichte
vorst volop te
zien, zie p. 20/21

Eventjes lag er een laagje sneeuw op 5 januari, maar een paar uurtjes. Hier in het bos van Op Hees in Soest. Foto PvD

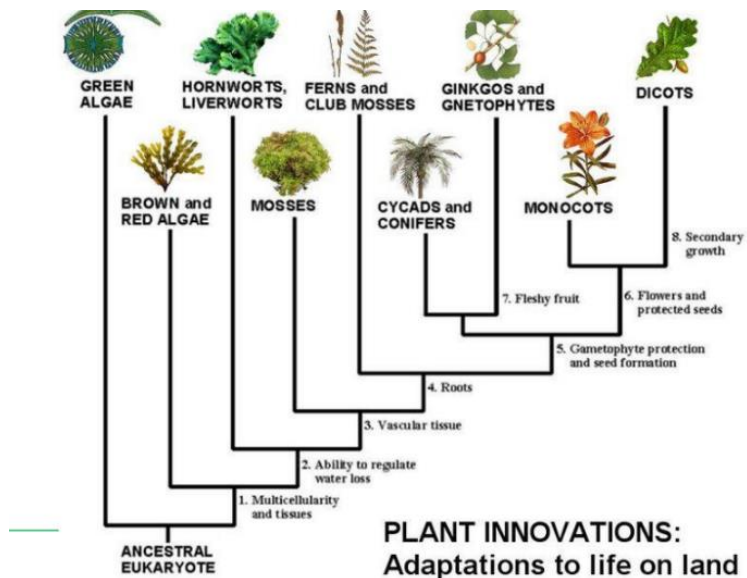
Agenda

- **Zaterdag 1 februari**, wandeling IVN over bomen in de winter, startplaats Baarnse Bos tegenover het Baarnsch Lyceum aan de Torenlaan 83, Baarn, 10.30 uur.
- **Zaterdag 1 februari**, vogeltelling op de Westdijk in Bunschoten-Spakenburg, bij het elektrische gemaal, 09.00-10.00 uur.
- **Vrijdag 14 februari**, tekenen in de natuur, in kwekerij tegenover paleis Soestdijk, 10.00-14.00 uur. Neem eigen tekenspullen, koffie of thee mee. Mail tekenen@ivn-eemland.nl
- **Zondag 23 februari**, fotosafari fotowerkgroep, 10.00-12.00 uur, aanmelden via fotografie@ivn-eemland.nl
- **Donderdag 27 februari**, coördinatorenvergadering, Museum Soest, 20.00 uur.
- **Donderdag 20 maart**, jaarlijkse Algemene Ledenvergadering IVN Eemland, 20.00 uur, Herberg van Paulus, achterzijde van Pauluskerk aan de Brink in Baarn.
- **Zaterdag 22 maart**, Vroege Vogelwandeling IVN Eemland, 06.30 uur, start bij Kuil van Drakensteyn, Zevenlindenweg 9.
- **Dinsdag 25 maart**, scholenproject Eemnesser polders, zie pagina 22.
- **Zaterdag 19 april**, eerste open dag kwekerij tegenover Paleis Soestdijk, 11.00-16.00 uur.
- **Donderdag 24 april**, extra ALV voor definitief vaststellen statuten, plus natuurlezing, 20.00 uur, locatie volgt nog.

Algemene Ledenvergadering op donderdag 20 maart

Bestuur

- Het bestuur van IVN Eemland nodigt alle leden en donateurs uit voor het bijwonen van de Algemene Ledenvergadering die wordt gehouden op donderdag 20 maart in de **Herberg van Paulus aan de Brink in Baarn** (achterzijde van de Pauluskerk). Aanvang 20.00 uur.
- De stukken voor de ALV worden vooraf aan alle leden gemaild, los van de nieuwsbrief.
- Aan de orde komen de gebruikelijke agendapunten zoals: verslag ALV 2024, jaarverslag 2024, financieel jaarverslag 2024, verslag kascommissie en begroting 2025. **Het bestuur vraagt de ledenvergadering om Ronald Emons tot voorzitter te benoemen.** Momenteel werkt hij zich al in als waarnemend voorzitter.
- Daarnaast legt het bestuur een concept voor aan de leden voor nieuwe statuten. Die kunnen nog niet worden vastgesteld, omdat niet de verwachting is dat het vereiste quorum van het aantal leden komt opdagen. **Daarom wordt een nieuwe ALV uitgeschreven voor donderdag 24 april.** Dan kunnen met het aantal aanwezige leden de statuten wel worden vastgesteld.
- De stukken voor de ALV worden vooraf aan alle leden gemaild, los van de nieuwsbrief. Na de pauze verwelkomen we opnieuw biologe en natuurgids IVN/KNNV/Utrechts Landschap **Marijke van Noort**, die ook op onze nieuwjaarsreceptie een inleiding verzorgde. **Ze heeft nog een tweede presentatie achter de hand over evolutie van planten!**

Een tipje van de sluier uit de presentatie over de evolutie van planten.

Nieuwjaarsreceptie: beetje koud maar vooral warm

Piet van Dijk

● De nieuwjaarsreceptie van IVN Eemland op 25 januari heeft een recordaantal bezoekers opgeleverd. Bijna zestig mensen telden we, terwijl zich er zeventig hadden opgegeven. Nog nooit heeft een nieuwjaarsbijeenkomst deze eeuw zoveel bezoekers opgeleverd.

Waarnemend voorzitter Ronald Emons trapt af in de zaal waar ooit de Ferarri's van Prins Bernhard stonden. Foto Pvd

● Misschien kwam het door de unieke locatie: de voormalige koninklijke stallen op de Parade aan de overkant van Paleis Soestdijk. Een uitgelezen kans om die eens van binnen te zien. Maar het kan ook zijn dat de twee inleidingen mensen trokken: de presentatie 'Kolonisatie en successie na de ijstijden' van Marijke van Noort uit Amersfoort, of een presentatie over het ontstaan van Lage Vuursche en zijn bossen door Rigo Faase uit Lage Vuursche. Dankzij een beamer die het bestuur heeft aangeschaft, konden mooie, scherpe beelden worden getoond.

● Het bestuur ziet nog een derde reden voor de hoge opkomst: de toenemende interesse voor de activiteiten van IVN Eemland en de groeiende belangstelling voor natuur in het algemeen. Het was niet erg warm in de stallen, maar we hebben niemand horen klagen. Ondanks de frisse temperatuur was er warme koffie en waren er hapjes en drankjes, maar vooral veel warme ontmoetingen. Geslaagd dus.

● Waarnemend voorzitter Ronald Emons stond in zijn inleiding kort stil bij de geschiedenis van het paleis en de kwekerij annex boomgaard die het IVN Eemland nu beheert voor paleiseigenaar de MeyerBergman Erfgoed Groep. De doelstellingen educatie en duurzaamheid, zoals de statuten dat voorschrijven, komen hier heel goed tot hun recht. Ook

memoreerde hij dat we na de afsluiting van de NGO (Natuur Gidsen Opleiding) meer natuurgidsen kunnen verwelkomen in de wandelwerkgroep.

- Dit jaar krijgt het IVN Eemland nieuwe statuten, dat is vóór 2026 vereist in verband met nieuwe wetgeving, vooral de nieuwe Wet Bestuur Toezicht Rechtspersonen die sinds 1 juli 2021 van kracht is. Dat betekent dat het bestuur binnen twee maanden twee ALV's (ALV = Algemene Ledenvergadering) moet uitroepen in verband met de statutenwijziging. Er ligt inmiddels een ontwerp klaar en het landelijk IVN heeft er al zijn goedkeuring aangegeven. Zodra de nieuwe statuten in werking zijn, gaan we ons bezighouden met een HHR (Huis Houdelijk Reglement).

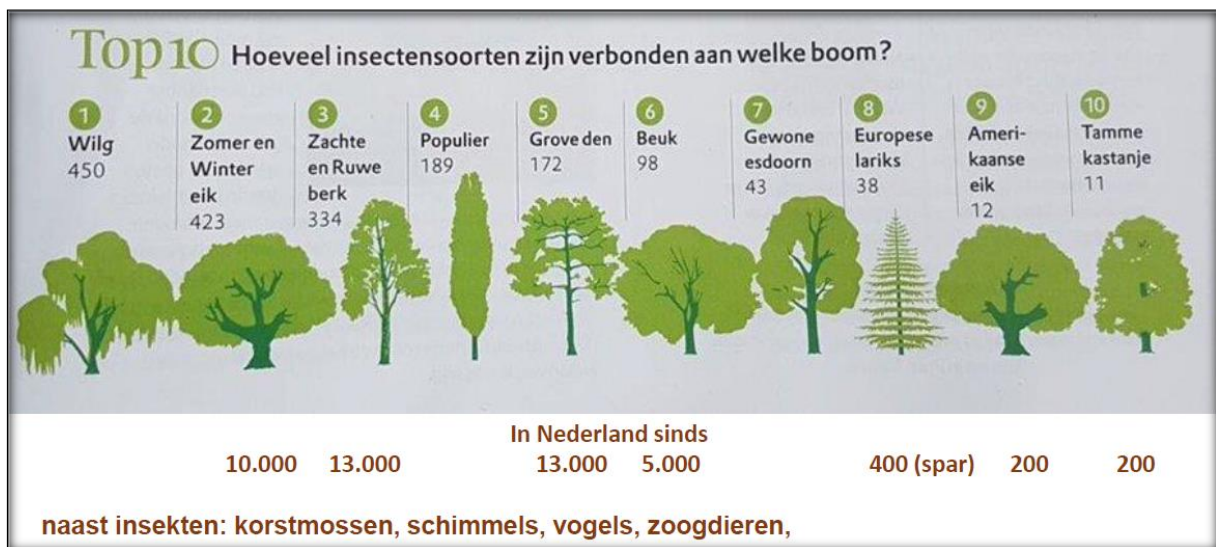

Uit de presentatie van Marijke van Noort: luchtfoto van de Lange Duinen met links Soest, midden Soest-Zuid en rechts Amersfoort. Links in de verte zijn de windmolens van Zuidelijk Flevoland te zien. Hier is te zien waar de ijstong vanuit Eemvallei de stuwwallen van de Utrechtse Heuvelrug opstuwde. Foto Marijke van Noort

- „Wat onze vereniging daadwerkelijk tot een vereniging maakt is niet de juridische vorm, maar het saamhorigheidsgevoel van mensen die elkaar vinden in het uitoefenen van hun hobby en die ze op vrijwillige basis als actieve leden van de vereniging handen en voeten geven”, aldus Emons. „Ik denk dan aan de werkzaamheden in de kwekerij, hier op deze plek, aan de tijd en energie vretende oeverwaluizenwal Bunschoten, aan de aandacht die uitgaat naar schoolkinderen (educatie), fotografie (educatie), uilen en wandelingen (educatie en duurzaamheid en ga zo maar door. Zo zag in 2024 een nieuwe werkgroep Tekenen in de Natuur het licht.”

- Intussen gaat het bestuur verder met het op de rit zetten van een duurzaam IVN Eemland. „Wat de meesten van jullie niet zien is de enorme hoeveelheid werk die in 2024 is verzet in het kader van onze ledenadministratie. Van een bewerkelijk en voor vele fouten ad hoc bestand heeft onze penningmeester Wim Koster alle leden en donateurs op één en dezelfde wijze in kaart gebracht. Het beheer van het geactualiseerde ledenbestand is per 1 januari van dit jaar overgeheveld naar IVN Landelijk en we zullen ervoor zorgen dat de op dat punt tot stand gebrachte samenwerking loopt zoals dat onder de Wet Bescherming

Persoonsgegevens en de AVG (Algemene verordening gegevensbescherming) ook daadwerkelijk moet. Tegelijkertijd verzorgt Wim het penningmeesterschap en neemt hij ook de vacature van communicatie waar.”

Uit de presentatie van Marijke van Noort: hoe langer een boom voorkomt in onze streken, hoe meer insecten er leven in een boom. Dat geldt ook voor korstmossen, schimmels, vogels en zoogdieren.

● Emons is tevens voorzitter van de Landelijke Raad van het IVN, zeg maar het ‘parlement’ van de vereniging. Een aantal speerpunten waarmee deze raad aan het werk is stipte hij aan: communicatie, een ict-organisatie die minder kwetbaar en kostbaar is, het stoppen met de routeapp van het IVN in eigen beheer, het afstoten van een van de twee hoeves en het andere organiseren van de niet renderende webwinkel. „Maar ook en vooral: aandacht voor de afhankelijkheid van de subsidies, het afstemmen van de baten op de kosten, het opzetten van een eigentijds cursushuis en het verbeteren van de relatie tussen het IVN Landelijke en de onderliggende afdelingen.”

Uit de presentatie van Rigo: Kasteel Drakensteyn met koetshuis links en orangerie.

Jaarverslag 2024 kwekerij/boomgaard

Tekst Wim Kok, foto's leden vrijwilligersgroep

Een historische plek voor mens en dier met duurzame kweek van voedsel en bloemen en educatie over biodiversiteit.

De tuin voor het Appelhuis en de kruidentuin voor de kas.

Open dagen / educatie

- In 2024 waren er 15 open dagen voor publiek, van april t/m oktober (11 tot 16 uur); daarbinnen was de zomeropenstelling – met bloemenpluk - van begin juli tot half september ieder weekend (meestal zaterdag en soms zondag).
- Altijd waren er dan ook 2 rondleidingen (12 en 14 uur) en soms meer activiteiten, voor kinderen, of presentatie/rondleiding m.b.t. de nieuwe medicinale tuin. Altijd werd verspreid over het terrein de speurtocht (met vraag/antwoord voor jong en oud) uitgezet en tevens extra educatieve informatiekaarten. Er zijn 6 vrijwilligers die rondleidingen kunnen verzorgen.
- De open dagen werden goed bezocht, van 70 tot ruim 300 personen per dag, afhankelijk van het weer, de publiciteit en andere activiteiten in de regio. Zij waren een goede promotie voor IVN en Paleis Soestdijk.
- Door verkoop van vooral gifvrije plukbloemen (voor slechts €6,- per bos), maar ook wat planten, fruit en noten is er €2200,- verdiend. Dit wordt geheel besteed aan de kwekerij.
- Er waren ook gratis bezoeken met rondleiding van besloten groepen: Smaakmuseum, Groei & Bloei, IVN Eemland, Tuingroep Annabelle en Kerkgenootschap Soest. Op woensdag 17 juli was er een

publiekstoegankelijke zeer goed bezochte avond-rondleiding, met groepen verspreid over meerdere gidsen. Iedere 2^e vrijdag van de maand komt de IVN werkgroep natuurtekenen.

- Voor de publiciteit staan we op de websites www.ivn.nl/afdeling/eemland, www.paleissoestdijk.nl en www.skbl.nl (Stichting kastelen, buitenplaatsen en landgoederen: historische moestuinen, onder West Nederland). Daarnaast staan we voor de open dagen op websites van regionale media en uit-agenda's. Tevens staan we permanent op [Facebook \(IVN\)](https://www.facebook.com/IVN) en op [LinkedIn](https://www.linkedin.com/company/ivn)/historische moestuinen.

- Van de IVN Natuurgids Opleiding (afgerond juni '24) waren meerdere cursisten betrokken bij de Kwekerij/boomgaard (stages, onderzoek en educatieve eindopdracht, nov. 2022 – juni 2024).

De weelderige pluktuin is populair bij bezoekers

Vernieuwing

- Er zijn op verschillende plekken extra inheemse struiken geplant, zoals kardinaalsmuts, Gelderse roos, sporkehout, vlier, lijsterbes en olijfwilg en extra inheemse bloemplanten. Dit is goed voor de biodiversiteit. Het esdoornbosje achter de pluktuin is biodiverser gemaakt, ook met bollen.

- In het achterste vak (2000 m²) die we eind 2022 in gebruik hebben genomen was vorig jaar met subsidie van KIEM een nieuwe moestuin/wilde bloementuin en boomgaard met fruit- en notenbomen aangelegd. Dit jaar is er met subsidie van KIEM een medicinale kruidentuin (8x8m) aangelegd. Dit willen we benutten voor workshops. Er is educatief materiaal bij gemaakt.

- In het achterste vak bij de bijenburcht en takkenril is een strook vaste inheemse bloemplanten (t.b.v. o.a. wilde bijen) aangelegd.

- Klimaatbestendigheid: Aan de grote oude kas is een tweede dakgoot bevestigd met afvoer op een 1000 liter watertank. Er zijn nu 2 dakgoten en 2 1000 liter watertanks bij de kas. In het achterste vak staat een derde 1000 liter watertank met aggregaat en pomp op de Praamgracht. Hiermee wordt regenwater beter benut voor de tuinen en is er minder leidingwater nodig.

- De kwekerij was goedgekeurd door de Egelopvang Midden Nederland in Huizen voor opvang van egels. Wederom zijn er enkele egels uitgezet.
- Er zijn 2 extra gebruikte bankjes en 2 witte houten tuinstoelen geplaatst bij de pluktuin en moestuin. Deze zijn gekregen van particulieren.
- In de grote boomgaard zijn 2 perenbomen en een extra kweeper geplant. In de kleinere boomgaard (voorzijde) zijn 3 pruimenbomen geplant ter aanvulling en vervanging van oude dode bomen. In de heestertuin zijn 2 pruimenbomen geplant ter vervanging van een esdoorn en een dode oude prunus. In de notentuin is een 4^e amandelboom geplant. Alle bomen hebben kalk gehad.
- Voor 'Meer bomen nu' is bij de boomgaard dichtbij de straat wederom een hub gemaakt, d.w.z. een opslag- en uitgifteplek voor elders geoogste inheemse zaailingen; dit is een winterproject (Els). Er zijn vanuit deze hub in 2024 3000 zaailingen gratis uitgegeven aan voedselboscijdegenaren, boeren en particulieren.
- In 2024 is, voor het eerst, geen subsidie aangevraagd, omdat er (vooralsnog) geen grote nieuwe aanleg meer plaatsvindt. Het accent komt nu vooral te liggen op onderhoud en kleinere verbeteringen, wat we uit eigen inkomsten bekostigen.

Onderhoud

- De broeihoop voor ringslangen is in maart als bemeste compost uitgereden naar de boomgaarden en in april opnieuw opgezet. De broeihoop werkt, we vinden uitgekomen eieren en (jonge)

ringslangen!

- Fruitbomen, druiven (binnen en buiten), frambozen/bramen zijn gesnoeid. In het voorjaar is er compost onder de bomen verspreid.

- Door ons is met een geleende bosmaaier hoog gras gemaaid in bramen/bessentuin en in het achterste vak.

- Voor alle tuindelen zijn er meer en betere naambordjes geplaatst.

- Er zijn (deels inheemse) bloemplanten bij geplant in de appelpunt, de heestertuin en wilde tuin.

- In de wilde bloementuin tussen 2^e toegangshek en Appelhuis/blokhut is woekarend gras verwijderd. Er zijn wilde bloemen gezaaid. Er zijn enkele vlierstruiken toegevoegd.

- De bloemenpluktuin is onderhouden. Er is gezaaid, geplant en gewied. Er is weer lathyrus langs gaas gezaaid. Naambordjes geplaatst. De palen met draden langs looppaden (tegen overhangende bloemplanten) zijn onderhouden. Er is last geweest van slakkenvraat, vooral bij de dahlia's. Voor de pluktuin is een plan voor 2025 gemaakt.

- De kruidentuin (bij de kas) is verbeterd. Geneeskrachtige planten zijn verhuisd naar de nieuwe 2^e kruidentuin. In het midden is een mooie kruidenspiraal aangelegd.

- De moestuin (in het achterste vak) is ingericht. Er wordt samen gewerkt met het Smaakmuseum. Er is een plan gemaakt voor 2025, met wisselteelt.

- De 4 rijen laagstam fruitbomen zijn geschoond, gesnoeid en opgebonden. Enkele enten toegevoegd.

- De bessen/bramentuinen zijn onderhouden. Verplanten, snoeien, bemesten, wieden/mulchen.

- De notentuin is geschoond en licht gesnoeid. Een teveel aan zaailingen tamme kastanje is deze winter verwijderd en in de hub van 'Meer bomen nu' geplaatst.

- Appelhuis, kas en blokhut zijn schoongemaakt en opgeruimd. Afval is regelmatig verwijderd.

- Het dak van de grote kas is grondig gereinigd. Er was veel alg-aanslag met stof. Het ziet er mooier uit en er valt meer licht in de kas. Aan de voorzijde is (nood)karton vervangen door glas.

- Japanse duizendknoop is regelmatig verwijderd t.b.v. uitputting. Het wordt duidelijk minder dan afgelopen jaren. Op een paar plekken is het al weg. Ook braamstruiken en grote klis aan achterzijde grote boomgaard zijn sterk teruggedrongen. In de (droge) sloot bramen verwijderd.

- Er is in de herfst veel blad opgeharkt en verspreid in tuinen, heggen en op de composthoop.

- Regelmatig is zwerfafval rond de ingang verwijderd.

- Op 28 augustus heeft van Dijk Tuinen uit Werkhoven alle heggen machinaal geschoren (en de sloot gemaaid). De 5 wilgen achter de heg aan de Praamgracht worden deze winter geknot

Zweefvliegen op bloemen.

De nieuwe medicinale kruidentuin in het achterste vak.

Overig/ relaties

- De relatie met medewerkers en vrijwilligers van het Paleis is goed en plezierig.
- Onze vrijwilligersgroep is stabiel in omvang (ruim 20 personen) en werkt in goede sfeer samen. Een team van coördinatoren van tuindelen/activiteiten maakt communicatie en besluitvorming makkelijker. In januari is er een winterlunch voor en door vrijwilligers.
- De imker, Mirjam Stolk uit de Bilt, heeft een kast met bijenvolk. Er komt wellicht een 2^e kast.
- Er is goed contact met de burens, de Herenboeren Willemshoeve. Het toegangspad, wat ook zij met name gebruiken (met tractor) verdient onderhoud. Gemalen steenpuin?
- De relatie met Jasper en Jeroen van het Smaakmuseum v.w.b. de moestuin verloopt plezierig. Zij hebben op 30 augustus een diner verzorgd voor een deel van de vrijwilligers en Naturalis, met producten uit de tuin. Zij hebben opnames gemaakt voor de Dutch Design week.

Vooruitblik/ wensen

- Goede met vrijwilligers en met Paleis afgestemde planning van open dagen. Plan volgt in februari. In maart op websites etc. Start april.

- Educatieve activiteiten voor belangstellenden. Bijvoorbeeld workshops (enten, stekken, snoeien, fermenteren, geneeskrachtige kruiden etc.). Zomeravond rondleidingen (eventueel met thema's met IVN deskundigen).
- Voortzetting publiciteit, graag met ondersteuning van communicatieteam MBEG. Meer websites.
- Een extra composthoop in de boomgaard bestaande uit 2^e garnituur organisch materiaal (gras, wortelplanten, weekers), blad en paardenmest. T.b.v. fruit en notenbomen.
- **Er wordt gewerkt aan meer uniforme houten naambordjes voor de tuindelen, ook met hergebruik van luxaflex. Eventueel later bordjes met op natuur gebaseerde gedichten.**
- Aanschaf houtsnippers voor aanvulling van alle paden. Verbeteren hoofdpad i.s.m. Herenboeren.
- Voortzetting schilderwerk blokhut.
- Extra picknicktafels en bankjes. Sponsors zoeken.
- Een stijlvoller (smeedijzeren) toegangshek tot de kwekerij (2^e iang).
- Langere termijn: Electra in het Appelhuis (vanuit nieuwe kapschuur Herenboeren), mits MBEG daaraan wil meewerken. Idem (laten) schilderen van het Appelhuis (met name ook binnen).

Hommels nestelen graag onder de grond.

De kas met de appelschuur.

Vogels kijken langs de Westdijk: dit móet je eens doen

Piet van Dijk

De kou trotseren om een aantal vogels te bekijken vanaf de Westdijk, wat is er mooier op een vrije zaterdag? Foto's PvD

● Al jarenlang nam ik mij voor om eens mee te gaan kijken bij het vogels tellen aan de Westdijk in Bunschoten. Steeds kwam het er niet van: ik had een andere activiteit, moest werken, was moe of het weer was bar slecht of ik had geen auto tot mijn beschikking en geen zin om te fietsen. Inmiddels is mijn eerste goede voornemen van 2025 uitgekomen: meekijken op de Westdijk. Na afloop weer met spijt naar huis gegaan: **waarom dit niet eerder gedaan?**

Vogelboeken zijn handig.

ze op verzoek van Wim Smeets zijn aangelegd.

● Vandaag, zaterdag 5 januari, zijn er opvallend veel kijkers gekomen, stelt Hayo Nijenhuis, die als coördinator van de werkgroep Bunschoten van het IVN ervoor zorgdraagt dat **deze mooie traditie van wijlen zijn voorganger Wim Smeets elke maand kan worden voortgezet**, vast. Dit keer komt een vertegenwoordigster van waterleidingbedrijf Vitens meekijken, want de plasjes tussen het Eemmeer en de Westdijk zijn van Vitens, die

Jan zoomt in op een buizerd aan de overkant van de Noorderwetering.

● Carla Vintges en Jan van Duijvendijk hebben dit keer zorg voor gedragen voor koffie en thee ter gelegenheid van de eerste waarneming in het nieuwe jaar. Een hele schaal met soesjes (ik nam er vijf) staat klaar voor de vogelkijkers, maar iedereen lijkt meer zin te hebben in een oliebol, want het is deze ochtend flink koud. De zon is nog maar net op en het begint net licht te worden.

Nonnetje (man). Inzet vrouwtje. Foto's Alexander van Twillert

● Het is altijd een prachtige uitzicht over het Eemmeer en de polders van Bunschoten. Aan alle kanten zie je hemelkoepel helemaal tot aan de horizon en het zonlicht is hier en daar tussen de wolken te zien. Op zo'n plek, onder de machtige hemelkoepel, voel je je maar klein, net als al die vogels die rondscharrelen rond de plasjes en in het Eemmeer of in de Noorderwetering, de watergang die vanaf de Vaartweg naar het randmeer loopt, onder de dijk door.

● Als Hayo de kijker aan zijn ogen zet, ziet hij meteen de fraaiste vogel van de dag: zes **nonnetjes**. De mannetjes zijn prachtig wit, met wat zwarte accenten rond zijn ogen en op zijn rug. Ze zwemmen rond de uitgang van de Noorderwetering in het Eemmeer. Even later zijn ook een paar vrouwtjes te zien. Het vrouwtje is minder opvallend; ze heeft een roestbruine kop met witte delen.

● Als ik wat langer kijk – er staan ook een paar telescopen klaar van 80 mm, ongelooflijk wat vergroten die goed – zie ik dat het nonnetje (man) ook wat lichtgrijs heeft op zijn achterkant. Ik weet het niet zeker en ga even bij Jan van Duijvendijk informeren. Die heeft op het tafeltje een vogelboek klaarliggen en zo kan mijn vermoeden worden bevestigd. Een vogelboek erbij is altijd nuttig voor de details. Heeft de **kuifeend** echt zo'n blauwe snavel? Het boek bevestigt het.

De Noorderwetering.

● Ernaast ligt een Handboek Meeuwen van Europa, Noord-Afrika en het Midden-Oosten. „Een vreselijk boek”, zegt Jan met een knipoog. „Er staan zoveel meeuwensoorten in. Heb je eindelijk een meeuw op naam gebracht, blijkt het net even iets anders te zijn. En kijk hier, achterin, nog een paar bladzijden hybriden. Probeer dan maar eens zeker te zijn van je waarneming.”

● De medewerkster van Vitens vertelt dat er in overleg met de werkgroep Bunschoten wat minder riet is weggemaaid rond de plasjes, waardoor er meer mogelijkheden zijn voor vogels die riet nodig hebben. **Als gevolg van het maaibeleid worden zo nu en dan hier ook roerdampen gezien**, helaas vandaag niet. Tussen het riet is alleen mannetjesfazant zichtbaar. En een ekster. Hayo noteert twee eksters: „Ze zijn nooit alleen.” De plasjes worden vandaag niet erg bezocht door vogels, ze zoeken vooral het Eemmeer op en de Noorderwetering.

● Hayo noteert de waarnemingen. Het leuke is dat elke vogelaar wel iets ziet wat een ander nog niet heeft gezien. Maar hoe weet hij nou zeker dat er niet dubbel geteld wordt? „Dat weet ik inderdaad niet helemaal zeker, maar dat vinden we ook niet zo belangrijk. **Het gaat om het plezier van het vogels kijken, proberen er zoveel mogelijk te spotten.** Het heeft geen wetenschappelijk doel. Iedereen die houdt van vogels kijken, of je nou kenner bent of niet, is hier welkom. En je leert zo vanzelf weer nieuwe dingen.”

Een grote vlucht ganzen vliegt over.

- Vandaag zijn het vooral aalscholvers, eenden en ganzen die we te zien krijgen. Soms kijken de vogelaars ook achterom, de polder in. Daar bivakkeert op een weiland langs de Fokjesweg een grote groep knobbelzwanen. Maar die leven toch in groepjes van twee? „Dit zijn jonge zwanen”, legt Hayo uit. „De eerste vier, vijf jaar vormen ze nog geen paren, dat zitten ze bij elkaar in groepen. Pas daarna vormen ze een stel en zonderen ze zich af van de groep.”

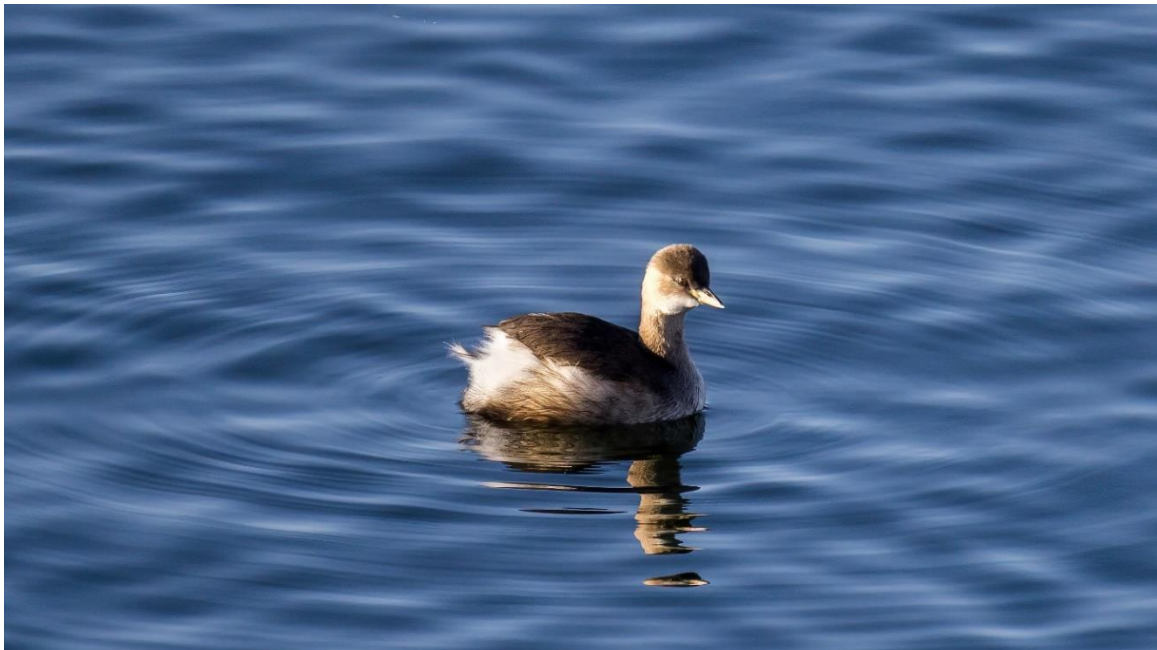

- Regelmatig trekken grote groepen ganzen over de dijk, vooral brandganzen en grauwe ganzen. Op een tak van een kale boom zit langdurig een buizerd voor zich uit te kijken, hij is bruin maar heeft **een mooie witte buik, als winterkleed** wordt me uitgelegd. Hayo hoort opeens een licht gilletje uit het riet: een waterral! De geheimzinnige,

schaarse broedvogel zelf krijgen we niet te zien, met zijn rode snavel. Dan een kreet uit Hayo's mond: „Mensen, een ijsvogel!” Een blauwe flits vliegt vanaf de dijk over de Noorderwetering richting het meer. De kijkers draaien meteen zijn kant op.

- Tussen de eenden – slobbeend, wilde eend, nonnetje, smient, kuifeend, wintertaling – zwemt ook een zaagbek. Alsof hij het erom doet, zwemt de zaagbek over de wetering naar de dijk toe. Wat voor zaagbek is het, een grote of een middelste? De kenners brengen het meteen op naam: vrouwtje grote zaagbek. Het vrouwtje heeft een scherp afgetekende overgang tussen bruin en wit op de hals, die bij de middelste zaagbek vaag overloopt. „Een middelste heeft wat punkeriger veren op z'n kop”, zegt Hayo, die opeens cetti's zanger hoort. Iemand anders ziet een dodaars.

● De dodaars, een kleine fuut, laat zich nauwelijks zien, want hij zwemt meteen uit beeld, wie hem nog wil zien moet een stukje naar het oosten lopen om hem nog in beeld te krijgen. De dodaars wordt regelmatig genoteerd op deze plek. Ondertussen begint iedereen het flink koud te krijgen, hoewel het nauwelijks waait. Net even na tien uur duikt iedereen weer in de auto of stapt op de fiets naar Spakenburg. Het was weer mooi, sfeervol en gezellig. De vaste groep vogelaars is vastbesloten hier zo lang mogelijk mee door te gaan. Door ingespannen te zoeken naar vogels, vergeet je je even de drukte van het leven en geniet je van de natuur. Ze zijn altijd fascinerend. *Hieronder het verslag van Hayo van de telling.*

Dodaars. Foto Alexander van Twillert

Ijsvogel. Foto Alexander van Twillert

Een dapper exotisch rietvogeltje uit Spanje

Hayo Nijenhuis

● Hieronder de waarnemingen van vogels rondom de plasjes van Vitens aan de Westdijk in Bunschoten op 4 januari 2025.

● Het was op de dijk zwaar bewolkt, droog, weinig wind, kracht 1 zuid, temperatuur 0°C. Er waren, verrassend, zo'n kouwe winterdag, 19 personen aanwezig. Deze keer hebben we in totaal 30 soorten geteld.

● Het totaal aantal waargenomen soorten vanaf 2001 is nu 163 en in dit jaar 2025 zijn 30 soorten geteld: gezien en/of gehoord. Sinds de start op 7 juli 2001 van deze ononderbroken maandelijkse tellingen, was dit de 283e keer (getal gecorrigeerd).

Cetti's zanger. Foto Alexandervan Twillert

● Deze keer was, zoals vaker en maar even, de cetti's zanger (naar ontdekker Francesco Cetti) te horen. Dit dappere exotische rietvogeltje uit het Middellandse Zeegebied en Zuid Europa heeft Nederland recent stormenderhand veroverd. Trekken doet hij niet en onze steeds zachtere winters overleeft hij blijkbaar gemakkelijk. Zijn komst schijnt, naar verluidt, o.m. te maken te hebben met de relatieve droogte in Spanje, waardoor ook andere waterminnende vogels zich naar het noorden verplaatsen.

● Grote zaagbekken waren van dichtbij te bewonderen, en nonnetjes waren goed te zien. Het nonnetje is de kleinste zaagbekkensoort die in Nederland voorkomt, naast de middelste en de grote.

Even was de waterral te horen, ook deze soort lijkt in Nederland steeds vaker voor te komen. Omdat ze zo verscholen leven zie je ze heel moeilijk, dat is echt een kwestie van mazzel hebben.

* De waarneming van de watersnippen is niet zeker, omdat we ze te kort hebben gezien om definitief te zijn.

Tot de volgende keer **op zaterdag 1 februari**.

Dodaars. Foto Alexander van Twillert

maandelijkse telling Westdijk 2024/25 laatste 3 maanden			
soort	november	december	januari
aalscholver	6	4	4
baardmannetje	4		
bergeend			2
blauwe reiger	1	2	1
boerenzwaluw			
brandgans		113	ca. 250
brilduiker	6	3	
buizerd	1	1	1
cetti's zanger	2	1	1
dodaars		1	1
ekster	3	3	2
fazant	1	1	1
fuut	5		
graspieper	5	10	
grauwe gans	35	14	9
grote zaagbek		2	8
grote zilvereiger	1	1	1
holenduif		1	
houtduif		2	1
ijsvogel	1		1
kievit		320	2
kokmeeuw	25	11	2
knobbelzwaan	2		
kolgans		35	
koolmees	1		
krakeend	4	4	6
kuifeend	53	32	2
meerkoet	2	10	7
merel			2
nonnetje		4	9
rietgors	2		
roerdomp	1		
roodborstje	1		
slobeend			2
smient	2	2	87
spreeuw	10	36	1
stormmeeuw		1	1
tjiftjaf			
torenavalk			1
veldleeuwerik	5		
waterhoen			
waterral	1		1
watersnip	5	1	4*

Blauwe reiger. Foto Alexander van Twillert

maandelijks telling Westdijk 2024/25 laatste 3 maanden			
wilde eend	8	14	10
winterkoninkje	1		
wintertaling	17	1	14
witte kwikstaart			
zilvermeeuw	1	4	
zwarte kraai	2	1	
aantal soorten	31	30	30

Winterwandeling in het Baarnse Bos

Marjan Brouwer

- Het IVN Eemland gidst op zaterdag 1 februari een wandeling in het Baarnse Bos. In de wandeling wordt aandacht besteed aan winterschijnselen in het bos.
- Ook in de winter is er veel te zien en te ontdekken in het Baarnse Bos. In het bos zijn veel cultuurhistorische elementen te vinden zoals het sterrenbos, zichtlanen, prachtige monumentale bomen, de berceau, de Grote Kom en de Kleine kom. Tijdens de wandeling zullen we verschillende facetten van het Baarnse Bos belichten, zoals onder andere: hoe herken je bomen in de winter alsook de geschiedenis en het ontstaan van het Baarnse Bos
- Van belang is dat deelnemers goede wandelschoenen aan hebben en gekleed zijn op de weersomstandigheden. Het kan erg nat en modderig zijn op de paden. De wandeling zal ongeveer 1,5 uur duren. Honden zijn niet toegestaan.
- De wandeling begint om 10.30 uur tegenover het Baarns Lyceum, Torenlaan 83, 3742 CS Baarn. Aanmelden is nodig via www.ivn-eemland.nl

Het Baarnse Bos, weliswaar in de vroege lente. Foto PvD

Ijshaar: schimmel duwt water naar buiten dat befrist

Piet van Dijk

● Op zaterdag 18 januari vroom het iets. In het bos tussen Soesterberg en Austerlitz leidde dat tot explosie van ijshaar. Veel anderen die die dag daar ook gefietst of gewandeld hebben, deelden via sociale media ook foto's van dit merkwaardige natuurverschijnsel.

Alsof er wijd verspreid overal restanten lagen van gesmolten sneeuw, maar het had helemaal niet gesneeuwd. Het bleken groepjes ijshaar te zijn. Foto's PvD

● Het wordt ook wel de baard van Koning Winter genoemd, of winterbaard. Wanneer de temperatuur net onder het vriespunt ligt, ontstaat er een haarachtige structuur op dood en nat hout. Het ontstaat vanuit de kern, dus niet vanaf de bast. En alleen als er bepaalde schimmels in dat hout voorkomen. De stofwisseling

van schimmels zorgt ervoor dat er water vrijkomt dat door zeer kleine openingen (houtstralen of mergstralen in loofbomen, cellenrijen die water en voedingsstoffen horizontaal verplaatsen) naar buiten wordt geperst. Het water kan niet verdampen en befrist in lange, dunne ijsharen.

- Als het hard vriest, wordt er geen ijshaar gevormd. Want bij lagere temperaturen daalt de stofwisseling van de schimmels waardoor er geen water wordt geproduceerd en er dus geen ijshaar gevormd wordt. De luchtvochtigheid moet ook hoog zijn om de vorming van ijshaar te zien. Het ontstaat met name op dood hout van beuken en eiken. Meestal gaat het om de schimmel *Exidiopsis effusa* (rozeblauwig waskorstje), maar er zijn ook meldingen van *Exidia glandulosa* (zwarte trilzwam) en *Tremella mesenterica* (gele trilzwam).

Ijshaar is vooral aan te treffen op beukenhout en eikenhout. Nooit op naaldhout want dat heeft geen horizontale houtstralen.

- De eerste wetenschapper die daar studie naar deed is Alfred Wagner in 1918. Na uitgebreide testen stelde hij vast dat het ging om het metabolisme (stofwisseling) van een in het bos levend schimmelmycelium. In het Duits heet de schimmel Haareis.

- Soms bevat haarijs ook ophopingen van springstaarten (Collembola), waarschijnlijk gaat het dan om de sneeuwvlo *Ceratophysella sigillata*. Deze soort overleeft bij -2 graden. Er bestaat ook *naaldijs*, een verzameling springstaarten op naaldhout, maar dus zonder bevroren water.
- Links zijn de microscopisch klein mergstralen te zien van een beukentak waardoor de schimmel zijn water heenperst. De foto komt uit een [Engelse studie](#) van dit verschijnsel uit 2015.

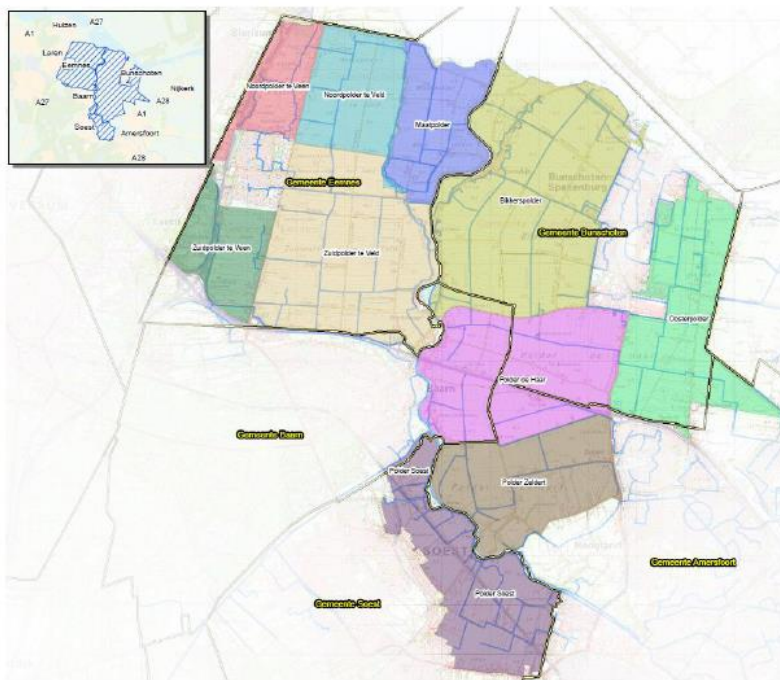
Hulp nodig bij project in de Eemnesser polders

Nelleke Bary

● Voor dinsdag 25 maart 2025 zoeken we weer **hulp in de Eemnesser polders** bij een project van Scholengemeenschap Huizermaat en Geopark Utrechtse Heuvelrug bij hun **Heuvelrugproject**. De leerlingen fietsen een route van school naar de Tafelberg en de Eempolder. In de Eempolder krijgen zij een kort verhaaltje over de ontstaansgeschiedenis van het gebied en doen zij een grondboring waarbij ze klei, veen en zand tegenkomen.

Wij zoeken nog wat begeleiders! Welke IVN-gidsen willen helpen bij:

- Het vertellen van het verhaal van de ontstaansgeschiedenis van de Heuvelrug (en krijgt daarvoor alle inhoudelijke input en fotokaarten)?
 - Het op weg helpen van kleine groepjes van 5-6 leerlingen (2^e klassen aardrijkskunde) bij het doen van de grondboringen in een weiland in de Eempolders? Ieder groepje is 30 minuten bezig.
- De groepjes leerlingen komen aan tussen 8.45 en 14.30 uur, maar je kunt ook kiezen voor alleen de ochtend of alleen de middag en ook wie alleen wil meekijken om eventueel een volgende keer te begeleiden is van harte welkom. De boringen vinden plaats in een weiland langs de Corsrijkseweg, vlakbij de kruising met de Noordervenweg (De Vogelboulevard).
- Nadere informatie en aanmelden, liefst vóór 10 maart, bij Nelleke Bary 06 13990155 of nellekebary@outlook.com

Eemnes gezien vanaf de Eemnesservaart.
Bron: Wikipedia

Overzicht van de Eempolders rond Eemnes, Baarn, Soest, Bunschoten en Hoogland. Bron: Peilbesluit Waterschap Vallei en Veluwe

De wolf wordt vaker gezien binnen de grenzen van Soest

Persbericht gemeente Soest

- Het was afgelopen week volop in het nieuws. Er is een schaap doodgebeten bij een boerderij aan de Wieksloterweg WZ. Vermoedelijk door een wolf. (Een dag eerder had iemand hem al gesignaleerd aan de Turfweg, Pvd). En die mogelijke aanwezigheid van een wolf in Soest zorgt voor begrijpelijke maatschappelijke onrust. Wat kan, mag en doet de gemeente?
- De wolf was natuurlijk al een tijdje in de omliggende gebieden gesignaleerd. Sinds 1 november informeren we onze inwoners over de wolf op social media en onze eigen [website](#). We geven tips over wat je moet doen als je hem tegenkomt. En we leggen uit wat we wettelijk wel en niet mogen doen.

Wolf springt met een prooi over een hek op de Veluwe. Fotostill YouTube

- De wolf is een beschermde diersoort. En die bescherming is de taak van de provincie. Wij staan in nauw contact met de provincie en terrein-beherende organisaties zoals het Utrechts Landschap. Onze groene boa's staan paraat en we schakelen natuurlijk ook met de politie als dat nodig is. Samen nemen we besluiten en ondernemen acties die nodig zijn om zo goed mogelijk met wolven samen te leven en nieuwe incidenten te voorkomen. We moeten ons daarbij als gemeente aan de wet houden.
- **We kunnen de wolf niet weggagen uit onze gemeente.** We leggen mensen daarom uit wat ze moeten doen als ze een wolf tegenkomen. Ook geven we advies om honden aan te lijnen en kinderen dichtbij te houden in het bos.
- Maar de gemeente heeft ook een rol bij vergunningverlening voor het nemen van preventieve maatregelen zoals wolf-werende rasters en tijdelijke of permanente nachtverblijven voor vee. We hebben daarbij oog en oor voor de zorgen van inwoners, veehouders en ondernemers in onze gemeente.

Nieuw peilbesluit Eemland treft ook natuur

Persbericht Waterschap Vallei en Veluwe

- Grondeigenaren, inwoners en bedrijven in het peilgebied Eemland krijgen in 2025 te maken met een nieuw peilbesluit voor het grondwater. Het ontwerp voor dit peilbesluit ligt van 20 januari 2025 tot en met 3 maart 2025 digitaal (www.vallei-veluwe.nl/eemland) en in het kantoor van Waterschap Vallei en Veluwe ter inzage.
- Belanghebbenden bij het nieuwe peilbesluit kunnen in deze periode een zienswijze op het ontwerp indienen. De bedoeling is dat Waterschap Vallei en Veluwe het aangepaste peilbesluit in het tweede deel van 2025 vaststelt.

Belangen

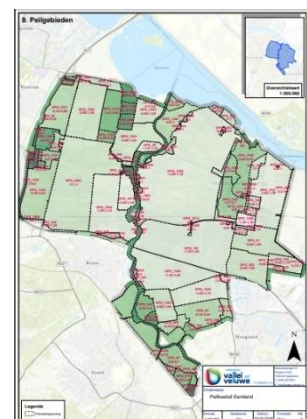
- In een peilbesluit staat hoe hoog het water in kanalen, weteringen en sloten onder normale omstandigheden minimaal en maximaal mag komen te staan. **Bij het tot stand komen van een nieuw peilbesluit spelen de belangen van grondeigenaren, bedrijven, landbouw, natuur en recreatie een rol.** Het ontwerp kwam in overleg met belanghebbenden in 2024 tot stand.

Inloopbijeenkomst

- Om de fase dat het ontwerp ter inzage ligt goed te benutten, organiseert Waterschap Vallei en Veluwe op maandag 3 februari. a.s. van 19.30 tot 21.00 uur een inloopbijeenkomst. Die wordt gehouden in Eemlandhoeve, Bisschopsweg 7, Bunschoten-Spakenburg.
- Medewerkers van het waterschap gaan dan in gesprek over het peilbesluit en helpen mensen die dat wensen met het opstellen van een zienswijze. Voor vragen over de inloopbijeenkomst kunnen belanghebbenden bellen met het waterschap via 055-5272911.

Een hoger waterpeil is gunstiger voor vogels, de landbouw wil een wat lager peil. Het waterschap weegt alle belangen af en stelt per gebied peilhoogstes vast. Foto WVV

Hoe groener, hoe hoger het waterpeil, tot max. -0,2 NAP en min. -1,15 NAP. Bron: Waterschap Vallei en Veluwe

Uitleg natuurquiz

Antwoorden: 1B 2A 3D 4A 5A 6A 7A 8D 9B 10B 11D 12B 13A 14B 15D 16A 17C 18B 19C 20A 21B 22B 23C 24B 25C

De quiz leverde maar liefst twee deelnemers op: Joke van Luin 7 fout, Gerrit de Ruiter 6 fout!

1. Het is weertijd voor de nieuwejaarsduik. Welke van deze duikers overwintert in Nederland?

- ☐ A. Papegaaiduiker (is een dwaalgast die zeer zelden te zien is in Nederland)
- ☒ B. Roodkeelduiker, visetende vogel die lijkt op een fuut, samen met de parelduiker en de ijsduiker kun je hem in de winter langs de West-Europese kust tegenkomen.
- ☐ C. Vijverdwergduikertje (is een wants)
- ☐ D. Rode duiker (is een antilopensoort in Afrika/

2. Je ziet hem bijna overal. Welke vogel wordt ook wel de torenkraai genoemd?

- ☒ A. Kauw, die houdt zich vaak op in holen of torens
- ☐ B. Roek
- ☐ C. Zwarte kraai
- ☐ D. Torenvalk

3. Welk zoogdier wordt ook wel rietwolf genoemd?

- ☐ A. Dwergmuis
- ☐ B. Europese hamster
- ☐ C. Vos
- ☒ D. Goudjakhals, is met een opmars bezig in West-Europa, houdt midden tussen vos en wolf

4. Van welke boomsoort zijn de knoppen groen?

- ☒ A. Gewone esdoorn
- ☐ B. Gewone es (heeft donkere knoppen)
- ☐ C. Veldesdoorn (roodbruine knoppen)
- ☐ D. Zwarte els (paarse knoppen)

5. Welke struikvormer bloeit in het voorjaar als eerste, nog voordat hij bladeren geeft?

- ☒ A. Hazelaar, kan al in januari in bloei staan, windbestuiver dus handig als er nog geen bladeren zijn
- ☐ B. Vlier
- ☐ C. Sleedoorn
- ☐ D. Brem

6. Wanneer landbouwgrond wordt omgezet naar natuur, groeit er vaak pitrus. Van welke grondsoort houdt pitrus?

- ☒ A. Nat en voedselrijk, pitrus komt op als er te weinig voedsel wordt verwijderd van de toplaag, de achtergebleven stikstof zorgt in combinatie met vernatting een pitrusboost.
- ☐ B. Nat en voedselarm
- ☐ C. Droog en voedselrijk
- ☐ D. Droog en voedselarm

7. Welke boom kan in het vroege voorjaar al katjes hebben?

- ☒ A. Boswilg, heeft zachte zilverwitte tot lichtgele katjes, met honingkliertjes om bijen aan te trekken
- ☐ B. Berk
- ☐ C. Els
- ☐ D. Eik

8. Om een ei te leggen moet een kip die eerst produceren in haar lichaam. Hoe lang duurt dit proces om een ei te maken?

- ☐ A. 10 uur
- ☐ B. 15 uur
- ☐ C. 20 uur
- ☒ D. 25 uur, eicellen liggen in de eierstok te rijpen en in 7 tot 10 dagen ontstaat de dooier, die komt vervolgens in de eileider, het sperma van de haan blijft na de paring 15 dagen rondzwemmen aan het begin van de eileider, waardoor de dooier direct bevrucht kan worden.

9. Wat is het nut van een oorwurm?

- ☐ A. Hij eet andere insecten
- ☒ B. Hij is een schoonmaker, hij eet alles, oude bladeren, mossen, schimmels, kleine insecten, uitsteeksels zijn om voedsel vast te houden
- ☐ C. Hij is een parasiet
- ☐ D. Hij maakt je oor schoon

10. Waarom kan je wel eens meeuwen zien trappelen op de zompige ondergrond?

- ☐ A. Ze warmen hun voedsel op
- ☒ B. Ze jagen voedsel op, wormen en insecten reageren op trillingen en daardoor komen ze in paniek omhoog omdat ze menen dat er een mol actief is
- ☐ C. Ze duwen het water weg
- ☐ D. Ze doen een paringsdans

11. Eind februari ongeveer begint de paddentrek. Wanneer komen padden tevoorschijn?

- ☐ A. Als er 10 uur daglicht is
- ☐ B. Als de watertemperatuur weer 8 graden is
- ☐ C. Als de grondtemperatuur weer 8 graden is
- ☒ D. Als de luchttemperatuur 3 dagen 8 graden is, de mannetjes ontwaken dan en omdat ze kleiner zijn dan de vrouwtjes hebben ze minder tijd nodig om op te warmen, hierdoor zijn ze eerder dan de vrouwtjes, die een week nodig hebben.

12. Vogelsnavels zijn aangepast aan het voedsel dat de vogel eet. Het sijsje eet vooral kleine zaden. Hoe ziet zijn snavel eruit?

- ☐ A. Puntig en scherp
- ☒ B. Spits en kegelvormig, vogel peutert zaadje uit dennenappels
- ☐ C. Lang en smal
- ☐ D. Kort en dik

13. Welke planten produceren meer dan de helft van de zuurstof op aarde?

- ☒ A. Algen, 70 tot 80 procent van de zuurstof op aarde, leven meestal in zee en 71 procent van de

aarde is water

- ☐ B. Bomen
- ☐ C. Grassen
- ☐ D. Mossen

14. Hoe worden de larven van een langpootmug genoemd?

- ☐ A. Haft (eendagsvlieg die onder water leeft)
- ☒ B. Emelt, bodemdieren die groene delen van plant eet en daarom ongeliefd in de tuinbouw, ze verpoppen zich onder de grond
- ☐ C. Engerling (larve van een kever die tot de familie bladspruitkevers behoort, zoals meikever)
- ☐ D. Kortpoot (bestaat niet)

15. Waarmee proeven vliegen?

- ☐ A. Met hun zuigmond
- ☐ B. Met hun neus
- ☐ C. Met hun voelsprieten
- ☒ D. Met hun poten, geurstoffen worden opgevangen met uitsteeksels rondom zijn bek, maar proeven doet hij met zijn poten, hier zitten chemoreceptoren

16. Ook buiten de bronsstijd vechten mannetjesedelherten wel eens. Hoe heet dat?

- ☒ A. Lepelen, het hert met het grootste gewei is in staat gebleken de meeste mineralen binnen te krijgen om zijn gewei goed te laten groeien
- ☐ B. Peddelen
- ☐ C. Boksen
- ☐ D. Meppen

17. Welk natuurgebied valt niet binnen het werkgebied van IVN Eemland?

- ☐ A. De Paltz, gemeente Soest
- ☐ B. De Wolkenberg, gemeente Baarn
- ☒ C. De Vijverhof, ligt in de gemeente Zeist
- ☐ D. Het Monnickenbos, gemeente Soest

18. Vogels zijn gemaakt om vooruit te vliegen, doordat hun veren dakpansgewijs naar achteren staan. Welke vogel kan ook achteruit vliegen?

- ☐ A. Winterkoning
- ☒ B. Kolibrie
- ☐ C. Torenvalk
- ☐ D. Rotsklever

19. Welke typische gele voorjaarsbloeiers hebben knolletjes aan hun wortels zitten?

- ☐ A. Paardenbloem
- ☐ B. Slanke sleutelbloem
- ☒ C. Speenkruid, vernoemd naar de knolletjes
- ☐ D. Klein hoefblad

20. In het voorjaar kun je soms een eigenaardige glibberige substantie vinden op bijvoorbeeld een weidepaaltje. Dat heet sterrenschot. Wat is dat eigenlijk?

☐ A. Uitgebraakt kikkerdril, doen vogels en dieren doordat het gelatineachtige omhulsels van de kikkerdril zwelt, als de maag dan overvol raakt moet de substantie eruit

☐ B. Gelatine

☐ C. Samenklonterende bacteriën

☐ D. Een kwalachtige

21. Ook insecten eten gras, bijvoorbeeld sprinkhanen. Hoeveel van het gras op aarde wordt gegeten door insecten?

☐ A. 25 procent

☒ B. 33 procent, ook emelten, energlingen en bladsnijdersmieren knagen gras af

☐ C. 50 procent

☐ D. 75 procent

22. Het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie (IVN) werd in 1960 opgericht. Hoe heette de vereniging eerst?

☐ A. Bond van Natuurwachten, zo heette de lokale voorganger van IVN Eemland

☒ B. Bond tegen Verontreiniging van Natuur en Stad

☐ C. Bond Laat Niet de Schillen en de Dozen (bestaat niet)

☐ D. Natuurspeurdersbond (bestaat niet)

23. Sommige planten zorgen ervoor dat de grond waarin ze staan meer voedsel krijgen, het zijn natuurlijke groenbemers. Welke soort is *geen* natuurlijke groenbemester?

☐ A. Klaver

☐ B. Brem

☒ C. Kamille, de drie andere zijn vlinderbloemigen die in symbiose leven met een wortelknobbelbacterie, samen binden ze stikstof uit de lucht met het enzym nitrogenase, de bacteriën geven de stikstof af aan de grond rond de plant, hierdoor wordt de grond verrijkt. Kamille is een samengesteldbloemige, een composiet. De grond rondom dit plantje wordt niet vruchtbaarder. Kan overleven op schrale grond.

☐ D. Lupine

24. Bij de merels bouwt het vrouwtje het nest. Wie zorgt er daarna voor het uitbroeden?

☐ A. Het mannetje

☒ B. Het vrouwtje, mannetje helpt wel mee met het voeren

☐ C. Afwisselend vrouwtje en mannetje

☐ D. Eerst vrouwtje, daarna mannetje

25. Welke muis houdt de langste winterslaap?

☐ A. Bosslaapmuis

☐ B. Hazelmuis

☒ C. Relmuis, behoort samen met de hazelmuis en de eikelmuis tot de slaapmuizen, slaapt 7 maanden, wordt daarom ook zevenslaper genoemd

☐ D. Eikelmuis